ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ
સંચાલિત
મહાદેવ દેસાઈ ગ્રામસેવા મહાવિદ્યાલય : સાદરા – રાંધેજા

અભ્યાસક્રમ : સમાજવિદ્યા વિશારદ : અર્થશાસ્ત્ર

પૂર્ણકાલીન (ત્રણ વર્ષ : ૬ સત્ર) અભ્યાસક્રમ

(શૈક્ષણિક વર્ષ જૂન – ૨૦૧૨થી અમલમાં)

અભ્યાસક્રમ વિકાસ એકમ

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ – ૩૮૦૦૧૪

સમાજવિદ્યા વિશારદ (સમાજવિજ્ઞાન)

સત્ર -૧, પાઠ્યક્રમ – ૧

વિષય :- અર્થશાસ્ત્રના પાયાના સિદ્ધાંતો

(ક્રેડિટ-૪, ગુણ ૧૦૦)

ઉદ્દેશ :-

1. વિદ્યાર્થી અર્થતંત્રનાં મૂળભૂત એકમો ઉપભોક્તા (ગ્રાહક) અને ઉત્પાદક(પેઢી)થી પરિચિત થાય તે છે.
2. પરંપરાગત અર્થશાસ્ત્ર ઉપરાંત ગાંધીજી અને તેમના અનુગામીઓએ વૈકલ્પિક અર્થશાસ્ત્ર અંગે કરેલા અભ્યાસનો પણ અહીં સમાવેશ કરાયો છે.

આ પાઠ્યક્રમમાં ચાર એકમોનો સમાવેશ કરાયો છે. (૬૦ કલાક)

1. અર્થશાસ્ત્રનાં મૂળભૂત તત્ત્વો :- અર્થશાસ્ત્રનું સ્વરૂપ અને વ્યાપ – માનવ અર્થશાસ્ત્રની વિભાવના – અર્થશાસ્ત્રની કાર્યરીતિ – પાયાની આર્થિક સમસ્યાઓ – અર્થતંત્રના પ્રકારો – માંગ અને પુરવઠો **(૧૫ કલાક)**
2. ઉપભોક્તાની વર્તણૂક :- તુષ્ટિગુણ વિશ્લેષણ – તટસ્થરેખા વિશ્લેષણ – માંગની મૂલ્યસાપેક્ષતા – ગ્રાહકનો અધિક સંતોષ – એન્જલ વક્ર – ગાંધીવિચાર આધારિત અર્થશાસ્ત્રમાં તુષ્ટિગુણની વિભાવના **(૧૫ કલાક)**
3. ઉત્પાદનના સિદ્ધાંત :- ઉત્પાદન વિધેય – ઉત્પાદનનાં સાધનો (કુદરત, મૂડી, શ્રમ અને યોજક) ઉત્પાદનના નિયમો, **ખર્ચ :** ખર્ચની વિવિધ વિભાવના – ખર્ચના પ્રકારો – વિવિધ ખર્ચ વચ્ચેના આંતરસંબંધો **(૧૫ કલાક)**
4. બજાર :- બજારનો અર્થ - પ્રકાર- પૂર્ણ હરીફાઈવાળા બજારમાં પેઢીની સમતુલા **(૧૫ કલાક)**

સંદર્ભ

1. અર્થશાસ્ત્રના સિદ્ધાંતો (મૂલ્ય અને વહેંચણી) એચ. કે. ત્રિવેદી. યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ૨૦૦૫
2. માનવ અર્થશાસ્ત્ર. નરહરિ પરીખ (સંક્ષિપ્ત રમેશ બી. શાહ) ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ, ૨૦૦૪.
3. અર્થશાસ્ત્રના સિદ્ધાંતો. બબાભાઈ પટેલ, સી. જમનાદાસ કંપની.
4. Ahuja H.L. (2000), Advance Economic Theory, S.Chand and Co., Delhi

સમાજવિદ્યા વિશારદ (સમાજવિજ્ઞાન)

સત્ર -૨, પાઠ્યક્રમ – ૨

વિષય :- ભારતીય અર્થરચનાનો પરિચય

(ક્રેડિટ-૪, ગુણ ૧૦૦)

ઉદ્દેશ :-

1. સમાજવિદ્યાના પ્રત્યેક વિદ્યાર્થી સમક્ષ ભારતીય અર્થરચનાને ઐતિહાસિક પરિપ્રેક્ષ્યમાં રજૂ કરવાનો આ પાઠ્યક્રમનો ઉદ્દેશ છે. પ્રસ્તુત પાઠ્યક્રમમાં અંગ્રેજ શાસન પૂર્વે, દરમ્યાન ભારતની અર્થરચના અંગે વિદ્યાર્થીને જાણકારી અપાશે. સ્વાતંત્ર્ય સમયે ભારતીય અર્થરચનાના માળખાને પણ અહીં તપાસવાનું છે.
2. આ સંદર્ભના ગાંધીના આર્થિક કાર્યક્રમના અભ્યાસનો સમાવેશ આ પાઠ્યક્રમની વિશેષતા કહી શકાય.

આ પાઠ્યક્રમમાં ચાર એકમોનો સમાવેશ કરાયો છે. (૬૦ કલાક)

1. અંગ્રેજ શાસન પૂર્વેની ભારતીય અર્થરચના ગામ તથા નગરનાં માળખાં – કૃષિ અને ગૃહઉદ્યોગનું સ્વરૂપ - અંગ્રેજ શાસન હેઠળની ભારતીય અર્થરચના તથા અંગ્રેજ શાસનની અસરો – જમીન માલિકીની વ્યવસ્થા – ઔદ્યોગિક માળખાનાં પરિવર્તન **(૧૫ કલાક)**
2. ગાંધીના આર્થિક કાર્યક્રમ **(૧૫ કલાક)**
3. સ્વાતંત્ર્ય સમયે ભારતીય અર્થરચના – લક્ષણો – ભારતીય આયોજન – વસ્તી વિષયક લાક્ષણિકતાઓ – વ્યાવસાયિક લાક્ષણિકતા – ગરીબી - બેરોજગારી **(૧૫ કલાક)**
4. ૧૯૯૧ની નવી આર્થિક નીતિ - રાષ્ટ્રીય આવક - કૃષિ, ઉદ્યોગ અને સેવા ક્ષેત્રોની બદલાયેલી ભૂમિકા - આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપાર **(૧૫ કલાક)**

સંદર્ભ

1. ભારતની આર્થિક સમસ્યાઓ ભાગ-૧, વિષ્ણુશંકર એચ. જોષી, યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, ૨૦૦૦
2. भारतीय अर्थव्यवस्था मिश्रा और पूरी. एस चांद, २००९.
3. રચનાત્મક કાર્યક્રમો, મો. ક. ગાંધી, નવજીવન.
4. દત્ત, રોમેશચંદ્ર (અનુ.) કોઠારી, વિઠ્ઠલદાસ, ૧૯૬૩ દોઢ સદીનો આર્થિક ઇતિહાસ, ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ
5. નવરોજી, દાદાભાઈ, (અનુ.) નગીનદાસ પારેખ, હિન્દુસ્તાનમાં ગરીબાઈ
6. ભારતની આર્થિક સમસ્યા. પોપ્યુલર પ્રકાશન. ૨૦૧૨
7. ભારતદર્શન-૫ (ભારતીય અર્થતંત્ર) રમેશ શાહ, રોહિત શુક્લ, સરદાર પટેલ યુનિ. ૧૯૯૨.
8. ભારતના અર્થકારણનો વિકાસ (ઐતિહાસિક વિશ્લેષણ). જે. આર. શાહ. યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ

સમાજવિદ્યા વિશારદ (સમાજવિજ્ઞાન)

સત્ર – ૨, પાઠ્યક્રમ – 3

વિષય :- મૂલ્ય નિર્ધારણ અને વહેંચણી

(ક્રેડિટ-૪, ગુણ ૧૦૦)

ઉદ્દેશ :-

1. વિદ્યાર્થીને વિભિન્ન બજારમાં વસ્તુની કિંમત તથા સમતુલા અંગે સૈદ્ધાંતિક સમજ આપવી.
2. ઉત્પાદનનાં સાધનો વચ્ચે આવકની વહેંચણી અંગેની સૈદ્ધાંતિક સમજણ પૂરી પાડવી.
3. આર્થિક કલ્યાણના મૂળભૂત ખ્યાલ અંગે માહિતી આપવી.

આ પાઠ્યક્રમમાં ચાર એકમોનો સમાવેશ કરાયો છે. (૬૦ કલાક)

1. ઇજારો : અર્થ – લક્ષણો – ઇજારો ધરાવતી પેઢીની સમતુલા – કિંમત ભેદભાવનો અર્થ તથા પ્રકાર **(૧૫ કલાક)**
2. ઇજારાયુક્ત હરીફાઈ : અર્થ – લક્ષણો – ઇજારાયુક્ત હરીફાઈમાં પેઢી તથા જૂથની સમતુલા. **(૧૫ કલાક)**
3. વહેંચણીના સિદ્ધાંતો : સીમાન્ત ઉત્પાદકતાનો સિદ્ધાંત – યુલર પ્રમેય **(૧૫ કલાક)**
4. આર્થિક કલ્યાણની વિભાવના : પેરેટોનો ઇષ્ટ કલ્યાણનો ખ્યાલ – હિક્સ કાલ્ડોરના વળતરના સિદ્ધાંતની પ્રાથમિક સમજ **(૧૫કલાક)**

સંદર્ભ

1. અર્થશાસ્ત્રના સિદ્ધાંતો (મૂલ્ય અને વહેંચણી) એચ. કે. ત્રિવેદી, યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ. ૨૦૦૫
2. માનવ અર્થશાસ્ત્ર. નરહરિ પરીખ (સંક્ષિપ્ત રમેશ બી. શાહ) ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ, ૨૦૦૪.
3. અર્થશાસ્ત્રના સિદ્ધાંતો. બબાભાઈ પટેલ, સી. જમનાદાસ કંપની.
4. Ahuja H.L. (2000), Advance Economic Theory, S.Chand and Co., Delhi

સમાજવિદ્યા વિશારદ (સમાજવિજ્ઞાન)

સત્ર-૨, પાઠ્યક્રમ – ૫

વિષય : સમગ્રલક્ષી અર્થશાસ્ત્ર,

(ક્રેડિટ - ૪, ગુણ ૧૦૦)

ઉદ્દેશ -

1. સમગ્રલક્ષી અર્થશાસ્ત્રનો પરિચય આપવો.
2. રાષ્ટ્રીય આવક અંગે સૈદ્ધાંતિક સમજણ પૂરી પાડવી.
3. આવક અને રોજગારીના સિદ્ધાંતો તપાસવા.

આ પાઠ્યક્રમમાં ચાર એકમોનો સમાવેશ કરાયો છે. (૬૦ કલાક)

1. સમગ્રલક્ષી અર્થશાસ્ત્ર : સમગ્રલક્ષી અર્થશાસ્ત્ર પરિચય - એકમલક્ષી વિરુદ્ધ સમગ્રલક્ષી અર્થશાસ્ત્ર – ઉદ્ ભવ અને વિકાસ - સમગ્રલક્ષી અર્થશાસ્ત્રના અભ્યાસના હેતુઓ - મર્યાદાઓ. **(૧૫ કલાક)**

2. અર્થતંત્રમાં આવક - ખર્ચનો ચક્રીય પ્રવાહ : દ્વિક્ષેત્રીય અર્થતંત્રમાં આવક ખર્ચનો ચક્રીય પ્રવાહ - રાષ્ટ્રીય આવક : ખ્યાલ અને માપન - રાષ્ટ્રીય આવક અને સંબંધિત ખ્યાલો **(૧૫ કલાક)**

3. આવક અને રોજગારીનાં શિષ્ટ સિદ્ધાંતો - 'સે'નો નિયમ : સમગ્રલક્ષી અર્થશાસ્ત્રનો પાયો - 'સે'ના નિયમનું ઔપચારિક મોડલ- પીગુનો વેતન કાપનો સિદ્ધાંત **(૧૫ કલાક)**

4. આવક નિર્ધારણ અંગે કેઇન્સનો સિદ્ધાંત : દ્વિક્ષેત્રીય મોડલ - શિષ્ટ અર્થશાસ્ત્ર અંગે કેઇન્સની ટીકા - વપરાશ વિધેય : સીમાંત વપરાશવૃત્તિ, ગુણક **(૧૫ કલાક)**

સંદર્ભ -

1. સમગ્રલક્ષી અર્થશાસ્ત્ર, પોપ્યુલર પ્રકાશન, સુરત.
2. સમગ્રલક્ષી અર્થશાસ્ત્ર અને નાણાના સિદ્ધાંતો - પોપ્યુલર પ્રકાશન, સુરત
3. Dornbusch, R. and F.Stanley (1997), Macroeconomics, MacGraw Hill, New York

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ.

સમાજવિદ્યા વિશારદ (સમાજવિજ્ઞાન)

સત્ર-3, પાઠ્યક્રમ-4

વિષય : સમગ્રલક્ષી અર્થશાસ્ત્ર II

(ક્રેડિટ - ૪, ગુણ ૧૦૦)

ઉદ્દેશ -

1. નાણાંની વિભાવના તથા તેની માંગ અને પુરવઠો અંગેની સમજ કેળવવી.
2. વ્યાજદર નિર્ધારણના સિદ્ધાંતોની સમજ પૂરી પાડવી.
3. નાણાકીય નીતિ અને રાજકોષીય નીતિનો પરિચય આપવો.

આ પાઠ્યક્રમમાં ચાર એકમોનો સમાવેશ કરાયો છે. **(૬૦ કલાક)**

1. નાણું **:** નાણાંની વ્યાખ્યા, પ્રકાર અને ઉત્ક્રાંતિ, નાણાંની માંગ, નાણાંના પરિમાણ અંગેનો ફિશરનો સિદ્ધાંત- નાણાંનો પુરવઠો **:** નાણાંના પુરવઠાના ઘટકો - ભારતીય મધ્યસ્થ બેંક દ્વારા આપવામાં આવેલ નાણાંના પુરવઠાની વ્યાખ્યા. (૧૫ કલાક)

2. વ્યાજદર**:** વ્યાજદર નિર્ધારણ અંગેનો શિષ્ટ અર્થશાસ્ત્રનો અભિગમ. ધિરાણપાત્ર ભંડોળ, વ્યાજદર નિર્ધારણ અંગેનો કેઇન્સનો અભિગમ. (૧૫ કલાક)

3. ફુગાવો : વ્યાખ્યા, પ્રકારો અને માપન - ફુગાવાની અસરો, ફુગાવાના ઉદ્ ભવ માટેનાં કારણો - ભારતમાં ફુગાવો (૧૫ કલાક)

4. નાણાકીય નીતિ અને રાજકોષીય નીતિ **:** અર્થ – નાણાકીય નીતિ અને રાજકોષીય નીતિનાં સાધનો, નાણાકીય નીતિ અને રાજકોષીય નીતિની તુલના અને પ્રત્યેકના લાભાલાભ. (૧૫ કલાક)

સંદર્ભ -

1. સમગ્રલક્ષી અર્થશાસ્ત્ર પોપ્યુલર પ્રકાશન, સુરત.
2. સમગ્રલક્ષી અર્થશાસ્ત્ર અને નાણાંના સિદ્ધાંતો - પોપ્યુલર પ્રકાશન, સુરત.
3. Dornbusch, R. and F.Stanley (1997), Macroeconomics, MacGraw Hill, New York

સમાજવિદ્યા વિશારદ (સમાજ વિજ્ઞાન)

સત્ર-3, પાઠ્યક્રમ – ૫

વિષય : ભારતીય અર્થરચના I

(ક્રેડિટ - ૪, ગુણ ૧૦૦)

ઉદ્દેશ -

1. ભારતીય અર્થરચનાનો પ્રાથમિક પરિચય કેળવવો.
2. ભારતીય અર્થમાળખામાં વસ્તી, આયોજન તથા આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપારના સંદર્ભ સમજવા.
3. ભારતીય અર્થતંત્રની મધ્યની સમસ્યાઓ જાણવી.

આ પાઠ્યક્રમમાં ચાર એકમોનો સમાવેશ કરાયો છે. **(૬૦ કલાક)**

1. ભારતીય અર્થતંત્રનું માળખું અને સમસ્યાઓ : પ્રાથમિક લક્ષણો - કુદરતી સંસાધનો - જમીન, જળ અને જંગલ - વસ્તીવિષયક લાક્ષણિક્તા - આંતરમાળખાકીય સેવાઓનો વિકાસ - રાષ્ટ્રીય આવક - ગરીબી- બેરોજગારી **(૧૫ કલાક)**

2. વસ્તી : વસ્તીનું કદ અને વૃદ્ધિદર - સ્ત્રીપુરુષ પ્રમાણ - ગ્રામીણ શહેરી સ્થળાંતર - વ્યાવસાયિક માળખું - અતિવસ્તીના પ્રશ્નો - વસ્તી નીતિ. **(૧૫ કલાક)**

3. ભારતમાં આયોજન : ઉદ્દેશો- વ્યૂહરચના - આયોજનના બોધપાઠ - પ્રવર્તમાન પંચવર્ષીય યોજના : ઉદ્દેશો, નાણાંની ફાળવણી, લક્ષ્યાંક. **(૧૫ કલાક)**

4. બાહ્ય ક્ષેત્ર : ભારતમાં બાહ્ય ક્ષેત્ર - નિકાસ તથા આયાતનાં લક્ષણો - ભારતના વિદેશ વ્યાપારનું કદ તથા દિશા - પ્રવર્તમાન આંતરરાષ્ટ્રીય નીતિ - નવી આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યવસ્થા. **(૧૫ કલાક)**

સંદર્ભ -

1. ભારતની આર્થિક સમસ્યાઓ-1, ડૉ. વિષ્ણુશંકર એસ. જોશી, યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, 2000.
2. ભારતીય આર્થિક સમસ્યાઓ - જમનાદાસ પ્રકાશન.
3. Government of India, Economic Survey, (Annual), Ministry of Finance, New Delhi.
4. Web site of Planning Commission
5. Indian Economy. Mishra and Puri. S. Chand
6. Volumes by Uma Kapila

.

સમાજવિદ્યા વિશારદ (સમાજવિજ્ઞાન)

સત્ર-3, પાઠ્યક્રમ – ૬

વિષય : આર્થિક વ્યવસ્થા

(ક્રેડિટ - ૪, ગુણ ૧૦૦

ઉદ્દેશ -

1. વિદ્યાર્થીને અર્થશાસ્ત્રના વિકાસની વિચારધારાનો પ્રારંભિક પરિચય આપવો.
2. વિવિધ આર્થિક વ્યવસ્થા અંગે સમજણ કેળવવી.

આ પાઠ્યક્રમમાં ચાર એકમોનો સમાવેશ કરાયો છે. (૬૦ કલાક)

1. પ્રારંભિક આર્થિક વિકાસ : પ્લેટો - એરિસ્ટોટલ - વાણિજ્યવાદ - મુખ્ય લક્ષણો - પ્રકૃતિવાદ : કુદરતી ક્રમ, કૃષિને પ્રાથમિક્તા, સામાજિક વર્ગ, પેઢી, લોક અને હ્યુમના આર્થિક વિચાર. **(૧૫ કલાક)**

2. મૂડીવાદ અને નવઉદારવાદ : અર્થ - ઇતિહાસ - લક્ષણ - સ્વરૂપ - મૂડીવાદનું સંસ્થાકીય માળખું – બજારતંત્ર- નવઉદારવાદનો ઐતિહાસિક પરિપ્રેક્ષ્ય - અનિયંત્રિત મૂડીવાદનાં લક્ષણો - વિકાસ - ભયસ્થાનો - પદાર્થપાઠો. **(૧૫ કલાક)**

3. સમાજવાદ : અર્થ - ઐતિહાસિક પરિપ્રેક્ષ્ય - મુખ્ય લક્ષણો - લોકશાહી સમાજવાદ - કાર્લમાર્કસનું યોગદાન - ભારતમાં સમાજવાદ. **(૧૫ કલાક)**

4. મિશ્ર અર્થતંત્ર : તર્ક - લક્ષણો - મિશ્ર અર્થતંત્રની તરફેણ તથા વિરોધની દલીલો - ભારતમાં મિશ્ર અર્થતંત્રના અનુભવો. **(૧૫ કલાક)**

સંદર્ભ -

1. આર્થિક પદ્ધતિઓ, જમનાદાસ પ્રકાશન.
2. યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, નાની-નાની પુસ્તિકાઓ બહાર પાડી છે.

સમાજવિદ્યા વિશારદ (સમાજ વિજ્ઞાન)

સત્ર-૪, પાઠ્યક્રમ – ૭

વિષય : ભારતીય અર્થરચના II

(ક્રેડિટ - ૪, ગુણ ૧૦૦)

ઉદ્દેશ -

1. ભારતીય અર્થતંત્રનાં ત્રણે ક્ષેત્રો અંગેનો પરિચય મેળવવો.
2. ભારતીય અર્થતંત્રમાં ત્રણે ક્ષેત્રોની ભૂમિકા તથા તેમના પ્રશ્નો જાણવા.

આ પાઠ્યક્રમમાં ચાર એકમોનો સમાવેશ કરાયો છે. **(૬૦ કલાક)**

1. કૃષિ : સ્વરૂપ અને મહત્ત્વ – કૃષિ ઉત્પાદન અને ઉત્પાદકતાનાં વલણો - કૃષિ ઉત્પાદક્તાને નક્કી કરતાં પરિબળો - કૃષિ ધિરાણ - કૃષિ બજાર વ્યવસ્થા. કૃષિ સંલગ્ન ક્ષેત્રો (ભારતમાં મત્સ્યઉદ્યોગ) **(૧૫ કલાક)**

2. ઉદ્યોગ : આયોજનના કાળ દરમ્યાન ઔદ્યોગિક વિકાસ - પ્રવર્તમાન આર્થિક નીતિ - ઉદ્દેશો, ગર્ભિતાર્થો - નાના પાયાના ઉદ્યોગોનો વિકાસ તથા પ્રશ્નો - ભારતના ઉદ્યોગીકરણમાં જાહેર ક્ષેત્રમાં એકમોનો ફાળો **(૧૫ કલાક)**

3. સેવા : સેવા ક્ષેત્રનું સ્વરૂપ - આવક તથા રોજગારી સર્જનમાં સેવા ક્ષેત્રની ભૂમિકા - સેવા ક્ષેત્રનો પ્રશ્નો **(૧૫ કલાક)**

4. ભારતીય અર્થતંત્રમાં વૈશ્વિકીકરણ અને તેની અસરો : વિશ્વ વ્યાપાર સંગઠન- બહુરાષ્ટ્રીય કંપનીઓ- આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાં ભંડોળ અને અન્ય વૈશ્વિક સંસ્થાઓ **(૧૫ કલાક)**

સંદર્ભ -

1. ભારતની આર્થિક સમસ્યાઓ-1, ડૉ. વિષ્ણુશંકર એસ. જોશી, યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, 2000.
2. ભારતીય આર્થિક સમસ્યાઓ - જમનાદાસ પ્રકાશન
3. Government of India, Economic Survey, (Annual), Ministry of Finance, New Delhi.
4. Web site of Planning Commission
5. Indian Economy. Mishra and Puri. S. Chand
6. Volumes by Uma Kapila

સમાજવિદ્યા વિશારદ (સમાજ વિજ્ઞાન)

સત્ર-૪, પાઠ્યક્રમ-૮

વિષય : જાહેર અર્થશાસ્ત્ર

(ક્રેડિટ - ૪, ગુણ ૧૦૦)

ઉદ્દેશ -

1. જાહેર અર્થશાસ્ત્રના ઉદભવની ભૂમિકા તપાસવી.
2. આર્થિક વિકાસમાં જાહેર ક્ષેત્રનો ફાળો તથા આ ક્ષેત્રના વિવિધ ઘટકો ચર્ચવા.

આ પાઠ્યક્રમમાં ચાર એકમોનો સમાવેશ કરાયો છે. (૬૦ કલાક)

1. જાહેર અર્થશાસ્ત્ર : અર્થ - કાર્યક્ષેત્ર - આર્થિક વિકાસમાં રાજ્યની ભૂમિકા, નવવૈશ્વિક મૂડીવાદમાં જાહેર અર્થતંત્ર સામેના પડકારો. **(૧૫ કલાક)**

2. રાજકોષીય નીતિ અને તેના ઘટક : અર્થ - ઐતિહાસિક પરિપ્રેક્ષ્ય, રાજકોષીય નીતિના ઘટકો, મર્યાદા-જાહેર ખર્ચ - અર્થ, પ્રકાર, વિકાસમાં ભૂમિકા. **(૧૫ કલાક)**

3. જાહેર આવકનાં ઘટકો : કર આવકો - અર્થ, પ્રકાર, વિકાસમાં ભૂમિકા **(૧૫ કલાક)**

4. જાહેર દેવું - અર્થ – પ્રકાર. દેવાનો બોજો. ખાધપુરણી - અર્થ - વિકાસમાં ભૂમિકા, ભયસ્થાનો. **(૧૫ કલાક)**

સંદર્ભ -

1. જાહેર વિત્તવ્યવસ્થાના સિદ્ધાંત (જાહેર ક્ષેત્રનું અર્થશાસ્ત્ર)
   - પ્રો. મહેશ પી. ભટ્ટ - યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.
2. આંતરરાષ્ટ્રીય અર્થશાસ્ત્ર અને જાહેર વિત્તવ્યવસ્થા
   - સી. જમનાદાસ કિશન
3. वित्तीय प्रणालि - डॉ. रीटा माथुर
   - अर्जुन हाउस, 2006.
4. R.A. Musgrave and PB Musgrave – Public finance – Tata McGrawhill

સમાજવિદ્યા વિશારદ (સમાજવિજ્ઞાન)
સત્ર-4, પાઠ્યક્રમ-૯
વિષય : પર્યાવરણીય અર્થશાસ્ત્ર
(ક્રેડિટ - ૪, ગુણ ૧૦૦)

ઉદ્દેશ -

1. પર્યાવરણીય અર્થશાસ્ત્ર અને તેની માનવજીવનમાં ભૂમિકા અંગે વિદ્યાર્થીને વાકેફ કરવા.
2. વિવિધ પ્રકારનાં પ્રદૂષણની સમજણ આપવી.

આ પાઠ્યક્રમમાં ચાર એકમોનો સમાવેશ કરાયો છે. (૬૦ કલાક)

1. પર્યાવરણીય અર્થશાસ્ત્ર : અર્થ - સ્વરૂપ - પર્યાવરણની માનવજીવનમાં ભૂમિકા - પર્યાવરણીય પ્રશ્નોના ઉદભવનાં આર્થિક કારણો. **(૧૫ કલાક)**

2. જમીન, જળ અને વાયુનું પ્રદૂષણ : જમીન, જળ અને વાયુનાં પ્રદૂષણનાં સ્વરૂપ - માનવ તથા અન્ય સજીવસૃષ્ટિ પર તેની આર્થિક તેમજ બિનઆર્થિક અસરો - સરકારી નીતિ. **(૧૫ કલાક)**

3. પર્યાવરણીય પ્રશ્નો : વૈશ્વિક પ્રશ્નો - વૈશ્વિક તાપમાનમાં વૃદ્ધિ, ઓઝોનના સ્તરમાં ગાબડું - તેજાબી વરસાદ - જૈવિક વિવિધતાનો નાશ **(૧૫ કલાક)**

4. જંગલના પ્રશ્નો : ભારતમાં જંગલનું સ્વરૂપ અને પ્રમાણ - સામાજિક વનીકરણ - સંયુક્ત વનવ્યવસ્થાપન - સહકારી જંગલ મંડળીઓ- કામગીરીનું મૂલ્યાંકન – કેન્દ્રીય વન નીતિ **(૧૫ કલાક)**

સંદર્ભ -

1. પર્યાવરણ સાથી - પર્યાવરણ શિક્ષણ કેન્દ્ર, અમદાવાદ, સંક. રમેશ સાવલિયા
2. આપણું પર્યાવરણ - (અનુવાદ) રાજુભાઈ જંત્રાણિયા, નેશનલ બુક ટ્રસ્ટ, ભારત, 1995.
3. પ્રદૂષણ : જગતનું મહાન દૂષણ - યોગેન્દ્ર જાની, આદર્શ પ્રકાશન, 2008.
4. પર્યાવરણ પરિસ્થિતિ અને ગુજરાત, ગુજરાત ઇકોલોજી કમિશન.
5. Hanley, N., J. F. Shogeren and B. White (1997), Environmental Economics in Theory and Prractice, Macmillan

સમાજવિદ્યા વિશારદ (સમાજવિજ્ઞાન)
સત્ર-૪, પાઠ્યક્રમ-૧૦
વિષય : કૃષિ અર્થશાસ્ત્ર I
(ક્રેડિટ - ૪, ગુણ ૧૦૦)

ઉદ્દેશ -

1. ભારતીય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને તેની ભૂમિકા સમજવી.
2. કૃષિ અર્થતંત્રનાં વિવિધ પાસાં અને તેમના પ્રશ્નોનો અભ્યાસ કરવો.

આ પાઠ્યક્રમમાં ચાર એકમોનો સમાવેશ કરાયો છે. **(૬૦ કલાક)**

1. કૃષિ અર્થશાસ્ત્રનો વિષય વિસ્તાર : અર્થ - સ્વરૂપ - કાર્યક્ષેત્ર - લક્ષણો - ભારતીય અર્થતંત્રમાં કૃષિની ભૂમિકા - કૃષિ ક્ષેત્ર સમક્ષના પડકારો - ભારતમાં જમીન ઉપયોગ ને પાક તરહનાં વલણો **(૧૫ કલાક)**

2. ભારતમાં જમીન સુધારણા : ઐતિહાસિક ભૂમિકા - સ્વરૂપ - ગણોતસુધારા : લક્ષણો - સિદ્ધાંતો અને મર્યાદા - જમીનની ટોચ મર્યાદાનો કાયદો અને તેનું અમલીકરણ - જમીન એકત્રીકરણનો કાર્યક્રમ - ભૂદાન અને ગ્રામદાન - ઐતિહાસિક પરિપ્રેક્ષ્ય - લક્ષણો - સ્વરૂપ - કામગીરી - મૂલ્યાંકન. **(૧૫ કલાક)**

3. હરિયાળી ક્રાંતિ અને સંપોષિત કૃષિ : હરિયાળી ક્રાંતિ - ભૂમિકા - ઘટકો - સિદ્ધિઓ – મર્યાદા- સંપોષિત (સજીવ) કૃષિ : અર્થ - વિકાસ – પ્રશ્નો **(૧૫ કલાક)**

4. કૃષિ શ્રમ : કૃષિ શ્રમિકનું સ્વરૂપ - પ્રમાણ - પ્રશ્નો – કૃષિ વેતન અને વેતન નીતિ- સરકારની કૃષિ શ્રમિકને લગતી વિવિધ નીતિઓ તથા તેનું મૂલ્યાંકન. **(૧૫ કલાક)**

સંદર્ભ -

1. કૃષિ અર્થશાસ્ત્ર - રતિલાલ પટેલ, યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ.
2. ભારતની આર્થિક સમસ્યાઓ-1, ડૉ. વિષ્ણુશંકર એસ. જોશી, યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, 2000.
3. ભારતીય આર્થિક સમસ્યાઓ - જમનાદાસ પ્રકાશન.
4. Gulati and Kelly (1999). Trade Liberalisation and Indian Agriculture, Oxford Univ. Press, New Delhi.

સમાજવિદ્યા વિશારદ (સમાજવિજ્ઞાન)

અર્થશાસ્ત્ર સત્ર-૫ અને ૬

ક્રમ પાઠ્યક્રમનું નામ	ક્રેડિટ	આંતરિક	બાહ્ય
૧૧. કૃષિ અર્થશાસ્ત્ર-૨	૦૪	૪૦	૬૦
૧૨. અર્થશાસ્ત્રમાં આંકડાશાસ્ત્ર	૦૪	૪૦	૬૦
૧૩. વિકસતા દેશોમાં આર્થિક વિકાસ	૦૪	૪૦	૬૦
૧૪. આંતરરાષ્ટ્રીય અર્થશાસ્ત્ર	૦૪	૪૦	૬૦
૧૫. ગ્રામઅર્થશાસ્ત્ર-૧	૦૪	૪૦	૬૦
૧૬. સામાજિક ક્ષેત્રોનું અર્થશાસ્ત્ર	૦૪	૪૦	૬૦
૧૭. અર્થશાસ્ત્રમાં પરિમાણાત્મક પદ્ધતિઓ	૦૪	૪૦	૬૦
૧૮. આર્થિક વિકાસના સિદ્ધાંતો	૦૪	૪૦	૬૦
૧૯. ગ્રામઅર્થશાસ્ત્ર-૨	૦૪	૪૦	૬૦
૨૦. સંશોધન પ્રકલ્પ	૦૪	૪૦	૬૦

સમાજવિદ્યા વિશારદ (સમાજવિજ્ઞાન)

સત્ર-૫, પાઠ્યક્રમ-૧૧

વિષય: કૃષિ અર્થશાસ્ત્ર II

(ક્રેડિટ-૪, ગુણ ૧૦૦)

ઉદ્દેશ -

1. ભારતીય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને તેની ભૂમિકા સમજવી.
2. કૃષિ અર્થતંત્રનાં વિવિધ પાસાં અને તેમના પ્રશ્નોનો અભ્યાસ કરવો.

આ પાઠ્યક્રમમાં ચાર એકમોનો સમાવેશ કરાયો છે. (૬૦ કલાક)

1. ખેતપેદાશોની માંગ : ખેતપેદાશોની માંગને અસર કરતાં પરિબળો- મધ્યસ્થીઓના નફાના ગાળાની અસર - ખેતી ક્ષેત્રે માંગની અનુસૂચિ - ખેતપેદાશોનું ઉત્પાદન અને પુરવઠો **(૧૫ કલાક)**
2. ખેતપેદાશના ભાવો : કોબવેબ પ્રમેય- ભારતમાં ખેતપેદાશની કિંમતનાં વલણો – ભારતની ખેતપેદાશની ભાવ નીતિ **(૧૫ કલાક)**
3. ખેત સંચાલનના સિદ્ધાંતો અને પદ્ધતિઓ - ખેત ખર્ચના વિવિધ ખ્યાલો **(૧૫ કલાક)**
4. વૈશ્વિકીકરણ અને ખેતી- પર્યાવરણ અને ખેતી- કૃષિ વિકાસ વિરુદ્ધ ઔદ્યોગિક વિકાસ-ખેતી ક્ષેત્રે વ્યાપારની શરતો **(૧૫ કલાક)**

સંદર્ભ:

1. કૃષિ અર્થશાસ્ત્રનાં સિદ્ધાંતો અને વ્યવસ્થા, રઘુવીર એસ. મહેતા, યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય, અમદાવાદ.

2. કૃષિ અર્થશાસ્ત્રનાં મૂળતત્ત્વો, ડૉ. કે. એમ. શાહ, યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય,અમદાવાદ.

૩. કૃષિ અર્થશાસ્ત્ર (સિદ્ધાંતો અને પદ્ધતિઓ) : પોપ્યુલર પ્રકાશન, સુરત, ૨૦૦૧

૪. ભારતમાં કૃષિક્ષેત્ર: વિકાસ અને પડકારો, , ડૉ. ભાસ્કર હ જોશી , યુનિવર્સીટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય, અમદાવાદ.

5. Leading Issues in Agricultural Economics, R.N.Soni, Shobana Lal Nagin Chand & Com. JAlandhar.

6. An Introduction to Agricultural Economics, S.A.R.Bilgrami, Himalaya Publishing House, Delhi

સમાજવિદ્યા વિશારદ (સમાજવિજ્ઞાન)

સત્ર-૫, પાઠ્યક્રમ-૧૨

વિષય: અર્થશાસ્ત્રમાં આંકડાશાસ્ત્ર

(ક્રેડિટ-૪, ગુણ ૧૦૦)

ઉદ્દેશ

1. વિદ્યાર્થી આંકડાશાસ્ત્રની મૂળભૂત પદ્ધતિઓથી પરિચિત થાય.

2. વિદ્યાર્થી આંકડાશાસ્ત્રની વિભાવનાઓનો અર્થશાસ્ત્રમાં ઉપયોગ કરે.

આ પાઠ્યક્રમમાં ચાર એકમોનો સમાવેશ કરાયો છે. (૬૦ કલાક)

1. આંકડાશાસ્ત્રનો પરિચય : અર્થ- વ્યાખ્યા- લક્ષણો- આંકડાશાસ્ત્રના અભ્યાસના મુખ્ય વિભાગો- અર્થશાસ્ત્ર સાથે સંબંધ- મર્યાદા- કાર્યો- મહત્ત્વ – સંશોધન સમસ્યા (કેન્દ્રનિવાસ દરમિયાન કરનારા સંશોધન અંગે જરૂરી માર્ગદર્શન આપવું) **(૧૫ કલાક)**

2. માહિતી રજૂઆત : વર્ગીકરણ અને કોષ્ટક રચના (પ્રકાર, લાભ-ગેરલાભ, નિયમો) - આંકડાશાસ્ત્રીય શ્રેણીઓ-આકૃતિઓ લક્ષણો, નિયમો, પ્રકારો, મર્યાદા) – આવૃત્તિવિતરણ, વક્ર - આલેખ (અર્થ, ઉપયોગિતા, નિયમો, પ્રકાર, મર્યાદા) **(૧૫ કલાક)**

3. મધ્યવર્તી સ્થિતિના માપ : સરેરાશ-મધ્યક-બહુલક **(૧૫ કલાક)**

4. પ્રસારમાનના માપ : નિરપેક્ષ અને સાપેક્ષ પ્રસાર- વિસ્તાર - સરેરાશ વિચલન- પ્રમાણિત વિચલન- પ્રસારમાનના વિવિધ માપ વચ્ચેનો સંબંધ. **(૧૫ કલાક)**

સંદર્ભ:

1. અર્થ વિષયક આંકડાશાસ્ત્ર, ડૉ. એમ. સી. જયસ્વાલ, યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય,

૨. આંકડાશાસ્ત્ર, જી. સી. પટેલ, પોપ્યુલર પ્રકાશન, સુરત, ૨૦૦૧

3. Business Statistics, Ken Black, WILEY, India.

સમાજવિદ્યા વિશારદ (સમાજવિજ્ઞાન)

સત્ર-૫, પાઠ્યક્રમ-૧૩

વિષય: વિકસતા દેશોમાં આર્થિક વિકાસ

(ક્રેડિટ-૪, ગુણ ૧૦૦)

ઉદ્દેશ

1. વિદ્યાર્થી આર્થિક વિકાસની વિભાવનાથી પરિચિત થાય.

2. વિદ્યાર્થી વિકસતા દેશોના વિકાસ અંગે સમજણ કેળવે

3. ગાંધીની નજરે વિકાસની વૈકલ્પિક અવધારણાનો ખ્યાલ મેળવે.

આ પાઠ્યક્રમમાં ચાર એકમોનો સમાવેશ કરાયો છે. (૬૦ કલાક)

1. આર્થિક વિકાસ : અર્થ- આર્થિક વૃદ્ધિ અને આર્થિક વિકાસ વચ્ચેનો તફાવત- આર્થિક વિકાસના માપદંડો- આર્થિક વિકાસનાં નિર્ણાયક પરિબળો **(૧૫ કલાક)**
2. આર્થિક વિકાસ, વસ્તી અને સંસ્થાઓ : આર્થિક વિકાસ અને વસ્તી વચ્ચે આંતરસંબંધો- વિકસતા દેશમાં વસ્તી અને વસ્તી વૃદ્ધિ દર- વસ્તી સંક્રમણનો સિદ્ધાંત- આર્થિક વિકાસ અને સંસ્થાઓ **(૧૫ કલાક)**
3. વિકસતા દેશો માટેના વૃદ્ધિ મોડેલ: રગ્નાર નર્કસનું મોડેલ - રોડાનનો પ્રારંભિક શક્તિશાળી પ્રયાસનો સિદ્ધાંત **(૧૫ કલાક)**
4. વિકાસની વૈકલ્પિક વિભાવના : મુખ્યધારાના આર્થિક વિકાસની સમસ્યાઓ - ગાંધીની વિકાસની વિભાવના **(૧૫ કલાક)**

સંદર્ભ:

1. વિકાસશીલ રાષ્ટ્રોનું અર્થશાસ્ત્ર, એચ. કે. ત્રિવેદી, યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય, અમદાવાદ.

૨. આર્થિક વૃદ્ધિના મોડેલ, ધોળકિયા એન્ડ ધોળકિયા, યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય, અમદાવાદ.

૩. માધુકરી, જૂન ૧૯૮૮, જૂન ૨૦૦૪, ડિસેમ્બર ૧૯૮૭.

૪. વિકાસ આયોજન અને આર્થિક નીતિનું અર્થશાસ્ત્ર, આર. સી. જોષી, પોપ્યુલર પ્રકાશન, સુરત, ૨૦૦૧

૫. Economics for a Developing World. Michael P. Todaro. Longman Group, UK Limited.

સમાજવિદ્યા વિશારદ (સમાજવિજ્ઞાન)

સત્ર-૫, પાઠ્યક્રમ-૧૪

વિષય: આંતરરાષ્ટ્રીય અર્થશાસ્ત્ર

(ક્રેડિટ-૪, ગુણ ૧૦૦)

ઉદ્દેશ

1. વિદ્યાર્થી આંતરરાષ્ટ્રીય અર્થશાસ્ત્રની મૂળભૂત વિભાવનાઓથી પરિચિત થાય.

2. વ્યાવહારિક સ્તરે ચાલી રહેલી આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓની સૈદ્ધાંતિક સમજણ મેળવે.

આ પાઠ્યક્રમમાં ચાર એકમોનો સમાવેશ કરાયો છે. (૬૦ કલાક)

1. આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપારના અભ્યાસનું મહત્વ અને સિદ્ધાંતો: આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપારનો અર્થ અને મહત્વ- આંતર પ્રાદેશિક વ્યાપાર અને આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપાર- આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપારના સિદ્ધાંતો (નિરપેક્ષ ખર્ચ તફાવત, તુલનાત્મક ખર્ચ તફાવત અને હેક્શ્ચર ઓહલિનનો સિદ્ધાંત) **(૧૫ કલાક)**

2. આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપારના લાભ અને વ્યાપાર શરતો: આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપાર સાથે સંકળાયેલા કેટલાક ખ્યાલો- અસર કરતા પરિબળો- લાભ અને તેનું માપન- વ્યાપારની શરતો અને તેના પ્રકાર- વિકાસશીલ દેશોમાં વ્યાપારની શરતો **(૧૫ કલાક)**

3. મુક્ત વ્યાપાર અને સંરક્ષણ: મુક્ત વ્યાપારનો અર્થ અને લાભ- સંરક્ષણ નીતિનો અર્થ અને ઉદભવ- સંરક્ષણની તરફેણ અને વિરોધની દલીલો- સંરક્ષણના વિવિધ પ્રકાર **(૧૫ કલાક)**

4. વ્યાપાર તુલા, લેણદેણની તુલા અને વિનિમય દર નિર્ધારણ: વ્યાપાર તુલા અને લેણદેણની તુલાના ખ્યાલ- લેણદેણની તુલાના ખાતાઓ- લેણદેણની તુલામાં અસમતુલા અને તેના કારણો- લેણદેણની તુલાને સમતુલામાં લાવવાના પગલા- વિનિમય દરનો અર્થ અને સમખરીદ શક્તિનો સિદ્ધાંત **(૧૫ કલાક)**

સંદર્ભ:

1. આંતર રાષ્ટ્રીય અર્થશાસ્ત્ર,આર.સી પટેલ, પોપ્યુલર પ્રકાશન, સુરત, ૨૦૦૧

૨. આંતર રાષ્ટ્રીય અર્થશાસ્ત્ર અને જાહેર વિત્ત વ્યવસ્થા, સી.જમનાદાસ

3. Krugman, P. and Maurice Obstfeld. (2007), International Economics, New Delhi: Pearson

સમાજવિદ્યા વિશારદ (સમાજવિજ્ઞાન)

સત્ર-૫, પાઠ્યક્રમ-૧૫

વિષય: ગ્રામઅર્થશાસ્ત્ર-૧ (સહકારના સિદ્ધાંતો)

(ક્રેડિટ-૪, ગુણ ૧૦૦)

ઉદ્દેશ

1. વિદ્યાર્થી સહકારી ક્ષેત્ર વિષે જાણકારી મેળવે.

2. સહકારી સ્તરે ચાલતી ડેરી પ્રવૃત્તિ અંગે સમજણ કેળવે.

આ પાઠ્યક્રમમાં ચાર એકમોનો સમાવેશ કરાયો છે. (૬૦ કલાક)

1. સહકારી પ્રવૃત્તિ : સહકારી પ્રવૃત્તિનો અર્થ અને ઉદભવ - ભારતમાં સહકારી પ્રવૃત્તિનો પ્રારંભ અને વિકાસ - સહકારી પ્રવૃત્તિના પ્રકારો- સહકારી ક્ષેત્ર સમક્ષ રહેલા પડકારો – સહકારી વિકાસ માટે શિક્ષણ અને તાલીમ **(૧૫ કલાક)**

2. સહકારનું તત્ત્વ જ્ઞાન- સહકારના સિદ્ધાંતો અને વ્યવહારમાં તેનો અમલ-સહકારી કાયદો (મંડળીની નોંધણી, સભ્યપદ, સંચાલન, વહીવટ, ગુનાઓ અને શિક્ષા, નવો સહકારી કાયદો) **(૧૫ કલાક)**

3. સહકારી ડેરી : ભારતમાં સહકારી ડેરી ઉદ્યોગની શરૂઆત- રાષ્ટ્રીય ડેરી વિકાસ નિગમ(National Dairy Development Board)ના હેતુઓ અને કામગીરી - ગુજરાતમાં સહકારી ડેરી ઉદ્યોગ- ગુજરાત સહકારી દૂધ બજાર સંઘ(Gujarat Cooperative Milk Marketing Federation)ના હેતુઓ તથા કામગીરી- સહકારી ડેરી ક્ષેત્ર સમક્ષના પડકારો **(૧૫ કલાક)**

૪. રાષ્ટ્રીય સહકારી નીતિ – ગુજરાતની સહકારી પ્રવૃત્તિનું વર્તમાન ચિત્ર **(૧૫ કલાક)**

સંદર્ભ:

1. સહકાર દર્શન: જગદીશ મુલાણી, પ્રમુખ પ્રકાશન, અમદાવાદ. ૧૯૯૨

2. સહકાર સિદ્ધાંત અને વ્યવહાર: પોપ્યુલર પ્રકાશન, સુરત, ૨૦૦૧

3. સહકારી ડેરી ઉદ્યોદનો અર્થશાસ્ત્રીય અભ્યાસ: હસમુખ દેસાઈ, ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ, ૨૦૦૯

4. દુગ્ધપર્વ: હસમુખ દેસાઈ, ગ્ર્જર ગ્રંથરત્ન, અમદાવાદ, ૨૦૧૨.

૫. સહકારી સંસ્થાના કાયદાકીય પાસાઓ, ગુજરાત રાજ્ય સહકારી સંઘ, અમદાવાદ

૬ . સહકાર, ગુજરાત રાજ્ય સહકારી સંઘ, અમદાવાદ

સમાજવિદ્યા વિશારદ (સમાજવિજ્ઞાન)

સત્ર-૬, પાઠ્યક્રમ-૧૬

વિષય: સામાજિક ક્ષેત્રોનું અર્થશાસ્ત્ર

(ક્રેડિટ-૪, ગુણ ૧૦૦)

ઉદ્દેશ

1. વિદ્યાર્થી માનવ મૂડી અને તેના મહત્ત્વની સમજણ કેળવે.
2. વિદ્યાર્થી શિક્ષણ અને આરોગ્યના અર્થશાસ્ત્રીય પાસાંથી પરિચિત થાય.

આ પાઠ્યક્રમમાં ચાર એકમોનો સમાવેશ કરાયો છે. (૬૦ કલાક)

1. માનવ-મૂડી : મૂડીના વિવિધ પ્રકાર- માનવ-મૂડીનો અર્થ - માનવમાં મૂડીરોકાણ- માનવ-મૂડીનાં ઘટકો- માનવ-મૂડીની આવશ્યકતા- અર્થકારણમાં માનવ-મૂડીનું મહત્ત્વ **(૧૫ કલાક)**

2. માનવવિકાસ : અર્થ અને મહત્ત્વ- માનવવિકાસને અસર કરતાં પરિબળો- આર્થિક વિકાસ અને માનવવિકાસ- ભારતમાં માનવવિકાસનાં વલણો **(૧૫ કલાક)**

3. શિક્ષણનું અર્થશાસ્ત્ર : શિક્ષણની આર્થિક વૃદ્ધિમાં ભૂમિકા - શિક્ષણની માંગ અને તેના નિર્ધારકો- શિક્ષણનો પુરવઠો અને તેને અસર કરતાં પરિબળો- ભારતમાં શિક્ષણની સ્થિતિ **(૧૫ કલાક)**

4. આરોગ્યનું અર્થશાસ્ત્ર : સ્વાસ્થ્યની આર્થિક વૃદ્ધિમાં ભૂમિકા સ્વાસ્થ્યના નિર્દેશકો- સ્વાસ્થ્યની માંગ અને પુરવઠો- ભારતમાં સ્વાસ્થ્યની સ્થિતિ અને તેમાં મૂડીરોકાણ **(૧૫ કલાક)**

સંદર્ભ:

1. સામાજિક ક્ષેત્ર અને પર્યાવરણનું અર્થશાસ્ત્ર. પોપ્યુલર પ્રકાશન, સુરત, ૨૦૦૧

૨. માધુકરી, ડિસેમ્બર-૧૯૯૩. જૂન-૧૯૮૧.

3. James W. Henderson, Health Economics and Policy; Thomson-South-Western,(Indian edition by Akash Press, New Delhi) 2005.

સમાજવિદ્યા વિશારદ (સમાજવિજ્ઞાન)

સત્ર-૬, પાઠ્યક્રમ-૧૭

વિષય: અર્થશાસ્ત્રમાં પરિમાણાત્મક પદ્ધતિઓ

(ક્રેડિટ-૪, ગુણ ૧૦૦)

ઉદ્દેશ

1. વિદ્યાર્થી ગણિતશાસ્ત્રની મૂળભૂત પદ્ધતિઓથી પરિચિત થાય.
2. વિદ્યાર્થી ગણિતની વિભાવનાઓનો અર્થશાસ્ત્રમાં ઉપયોગ કરે.

આ પાઠ્યક્રમમાં ચાર એકમોનો સમાવેશ કરાયો છે. (૬૦ કલાક)

1. પ્રારંભિક ગણિતશાસ્ત્ર : સંખ્યા પદ્ધતિ- બૈઝિક ક્રિયાઓ - દશાંશ પદ્ધતિ- ઘાતાંક અને તેના નિયમો- કરણી (surds) **(૧૫ કલાક)**

2. ગણ : ગણનો ખ્યાલ – વ્યાખ્યા - ગણના પ્રકાર- ગણો પરની પાયાની પ્રક્રિયાઓ - વેન આકૃતિની મદદ વડે ગણના ખ્યાલની સમજણ **(૧૫ કલાક)**

3. વિધેય : સંગતતા અને તેના પ્રકાર - વિધેયની વ્યાખ્યા – પ્રકાર - વિધેયના પ્રદેશ અને વિસ્તાર- આલેખ - અર્થશાસ્ત્રમાં વિધેય **(૧૫ કલાક)**

4. લક્ષ અને સાતત્ય : વિધેયના લક્ષનો ખ્યાલ- નિયમો- વિધેયનું સાતત્ય **(૧૫ કલાક)**

સંદર્ભ :

1. અર્થશાસ્ત્રની પરિમાણાત્મક પદ્ધતિઓ, દવે – પંડ્યા, પોપ્યુલર પ્રકાશન, સુરત, ૨૦૦૧
૨. ગણિતબદ્ધ અર્થશાસ્ત્ર – આર. જે. મોદી અને અન્ય. યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ
3. Allen, R.G.D. (1976). Mathematical Analysis for Economists, Macmillan.
૪. Chiang, A.C. (1974). Fundamental Methods of Mathematical Economics, McGraw Hill and
૫. Mehta & Madnani (1992). Mathematics for Economists, S. Chand, New Delhi
૬. Monga, G.S. (1972). Mathematics and Statistics for Economists, Vikas Publishing House, New Delhi.

સમાજવિદ્યા વિશારદ (સમાજવિજ્ઞાન)

સત્ર-૬, પાઠ્યક્રમ-૧૮

વિષય: આર્થિક વિકાસના સિદ્ધાંતો

(ક્રેડિટ-૪, ગુણ ૧૦૦)

ઉદ્દેશ

1. વિદ્યાર્થી આર્થિક વિકાસના સિદ્ધાંતોથી પરિચિત થાય.
2. વિકાસના ક્ષેત્રીય પરિપ્રેક્ષ્યની સમજણ કેળવે.

આ પાઠ્યક્રમમાં ચાર એકમોનો સમાવેશ કરાયો છે. **(૬૦ કલાક)**

1. આર્થિક વિકાસના સિદ્ધાંતો-૧ : આર્થિક વિકાસના શિષ્ટ સિદ્ધાંતો - એડમ સ્મિથ, ડેવિડ રિકાર્ડો, માલ્થસ અને જે એસ મિલ **(૧૫ કલાક)**

2. આર્થિક વિકાસના સિદ્ધાંતો-૨ : કાર્લ માર્ક્સનો સિદ્ધાંત- શુમ્પીટરનો સિદ્ધાંત - લઘુત્તમ પ્રયાસનો સિદ્ધાંત - શ્રમના અમર્યાદિત પુરવઠા દ્વારા આર્થિક વિકાસ - રોસ્ટોવના આર્થિક વૃદ્ધિના તબક્કા **(૧૫ કલાક)**

3. આર્થિક વિકાસના સિદ્ધાંતો-3 : આર્થિક વૃદ્ધિના મોડેલ : હેરોડ અને ડોમર- સોલો અને સ્વાન-કાલ્ડોર - જોન રોબિન્સન **(૧૫ કલાક)**

4. આર્થિક વિકાસના સિદ્ધાંતો-૪ : સમતોલ અને અસમતોલ વિકાસનો સિદ્ધાંત - ઉત્પાદનની પદ્ધતિઓ-ઉત્પાદનની શ્રમપ્રધાન પદ્ધતિ- મૂડીપ્રધાન પદ્ધતિ- વિકસતા દેશો માટે ઇષ્ટ ઉત્પાદન પદ્ધતિ **(૧૫ કલાક)**

સંદર્ભ:

1. વિકાસશીલ રાષ્ટ્રોનું અર્થશાસ્ત્ર, એચ. કે. ત્રિવેદી, યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય, અમદાવાદ.

૨. આર્થિક વૃદ્ધિના મોડેલ, ધોળકિયા એન્ડ ધોળકિયા, યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય, અમદાવાદ.

3. માધુકરી, જૂન ૧૯૮૮, જૂન ૨૦૦૪, ડિસેમ્બર ૧૯૮૭.

૪. વિકાસ આયોજન અને આર્થિક નીતિનું અર્થશાસ્ત્ર,આર.સી.જોષી, પોપ્યુલર પ્રકાશન, સુરત, ૨૦૦૧

૫. Economics for a Developing World. Michael P. Todaro. Longman Group, UK Limited.

૬. Ray, Debraj (2004) Development Economics, Seventh impression, Oxford University Press, Delhi.

૭. Hayami Yujiro and Godo Yoshihisa (2005) Development Economics Oxford University Press

સમાજવિદ્યા વિશારદ (સમાજવિજ્ઞાન)

સત્ર-૬, પાઠ્યક્રમ-૧૯

વિષય: ગ્રામઅર્થશાસ્ત્ર II

(ક્રેડિટ-૪, ગુણ ૧૦૦)

ઉદ્દેશ

1. વિદ્યાર્થી ગ્રામીણ અર્થશાસ્ત્રના માળખાથી પરિચિત થાય.
2. પંચાયતી રાજ્યની સંસ્થાઓની સમાજ કેળવે.

આ પાઠ્યક્રમમાં ચાર એકમોનો સમાવેશ કરાયો છે. **(૬૦ કલાક)**

1. ગ્રામીણ આંતરમાળખું : સ્વરૂપ – વાહનવ્યવહાર - સંદેશવ્યવહાર- વીજળીકરણ – શિક્ષણ – આરોગ્ય - દરજ્જો- પ્રશ્નો અને નીતિ (૧૫ કલાક)

2. પંચાયતી રાજ્ય : પંચાયતી રાજ્યની ગ્રામવિકાસમાં ભૂમિકા - ગુજરાતમાં પંચાયતી રાજ્યનું માળખું - ગ્રામસભાનાં કાર્યો અને ફરજો - ગ્રામપંચાયતનાં આવકનાં સાધનો અને ખર્ચ (૧૫ કલાક)

3. ગ્રામ ઉદ્યોગ : ગ્રામ ઉદ્યોગનો અર્થ અને મહત્ત્વ - વર્તમાન સ્વરૂપ - ગાંધીવિચાર આધારિત ગ્રામ ઉદ્યોગ - ગ્રામ ઉદ્યોગના પ્રશ્નો અને પડકારો (૧૫ કલાક)

4. ગ્રામવિકાસના કાર્યક્રમો : જિલ્લા ગ્રામવિકાસ એજન્સીનું માળખું અને કાર્ય - ગ્રામવિકાસની વિવિધ યોજનાઓ (સંકલિત ગ્રામવિકાસ કાર્યક્રમથી શરૂ કરી મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગારી બાહેંધરી યોજના) (૧૫ કલાક)

સંદર્ભ:

1. પંચાયત પરિચય : બિપિનચંદ્ર વૈષ્ણવ, નવસર્જન પ્રકાશન, અમદાવાદ
2. ગ્રામ સ્વરાજ : મો. ક. ગાંધી, નવજીવન પ્રકાશન
3. યંત્રની મર્યાદાઃ નરહરિ પરીખ, ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ.
4. સંક્ષિપ્ત માનવ અર્થશાસ્ત્રઃ નરહરિ પરીખ, ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ.
5. Rural Development and Rural Economy : J.L. Garmora, Vital Publication, Jaipur

સમાજવિદ્યા વિશારદ (સમાજવિજ્ઞાન)

સત્ર-૬, પાઠ્યક્રમ-20

વિષય: સંશોધન પ્રકલ્પ

(ક્રેડિટ-૪, ગુણ ૧૦૦)

ઉદ્દેશ -

1. વિદ્યાર્થીને સંશોધન પ્રત્યે કેળવવા અને જાગૃત કરવા.
2. વિદ્યાર્થી ગ્રામ અને સામાન્ય માનવીનાં આર્થિક પ્રશ્નોને સમજી શકે.

આ પાઠ્યક્રમ ક્ષેત્રકાર્ય આધારિત છે, જેમાં અધ્યાપકે જરૂરી માર્ગદર્શન આપવાનું રહેશે અને જેનો કુલ કાર્યભાર ૧૨૦ કલાકનો રહેશે

1. વિદ્યાર્થી 15 દિવસનો કેન્દ્ર/ગ્રામનિવાસ આર્થિક ક્ષેત્રમાં કામ કરતી સ્વૈચ્છિક/સહકારી/સરકારી સંસ્થામાં કરી શકે.
2. આ નિવાસ દરમ્યાન તે જે તે વિસ્તારના આર્થિક પ્રશ્નોની તપાસ કરીને આંકડાકીય માહિતી એકત્રિત કરશે.
3. ગ્રંથાલયમાંથી પ્રાપ્ય ગૌણ માહિતી તેમજ તેણે એકત્રિત કરેલી પ્રાથમિક માહિતીના આધારે તેને સંશોધન પ્રકલ્પ રજૂ કરવાનો રહેશે.
4. મૂલ્યાંકનની પદ્ધતિ -

-	સંશોધન પ્રકલ્પ	:	50
-	સંશોધન પ્રકલ્પની મૌખિક પરીક્ષા	:	30
-	સંસ્થા દ્વારા વિભાગને મોકલાવેલ હેવાલ આધારિત આંતરિક મૂલ્યાંકન	:	20
	કુલ ગુણ	:	**100**